

a. Història i tradició

El Sant

Conegut popularment com Sant Antoni dels rucs o del porquet, se'l considera patró dels animals domèstics i, sobretot, dels ases, cavalls i mules, és a dir, dels animals de treball, així com dels de companyia.

Sant Antoni va viure entre els segles III i IV. La seva vida, contada per Sant Anastasi, explica que el Sant era un noi de bona família. Quan tenia vint anys va escoltar, a l'església, el passatge on es diu: "Si vols ser perfecte, vés, ven el que tens i dóna-ho als pobres, i tindràs un tresor al cel; després vine, segueix-me".

Tot seguit, va vendre la seva hisenda, va distribuir els diners entre els necessitats i es va retirar a fer oració al desert. La llegenda explica també que, en el transcurs de la seva vida, va haver de suportar innumerables temptacions dels dimonis que, a més, el van castigar durament.

A la narració de Sant Anastasi s'hi afegeixen nombrosos components llegendaris. Una de les llegendes més conegudes explica com, després de retornar miraculosament la salut a la filla del governador d'una ciutat prospera, el sant va guarir també un porquet que era esguerrat. D'ençà d'aquell dia, l'animalet el va seguir. Aquesta és la raó per la qual, segons la veu popular, es representa el sant amb un garrinet als peus.

La celebració dels tres tombs

A la Catalunya Nova, Sant Antoni havia estat la gran festa dels pagesos, del món rural. A les ciutats, el tenien com a patró aquells oficis que utilitzaven animals de càrrega. A les comarques pirinenques, era invocat també com a protector dels ramats.

El foc

L'aspecte purificador de la festa de Sant Antoni queda acomplert amb les fogueres que sovint són preparades i enceses pels joves fadrins, avui els "quintos".

El foc, símbol de purificació i de renovació de la vida, pren un significat important amb les fogueres de Sant Antoni: fer passar els animals de tir o els ramats entre focs és un antic ritus de purificació/protecció (el foc purifica, venç el mal i l'infern i afavoreix la fertilitat dels animals domèstics).

El dimoni

La foguera és centralitzada per un arbre que simbolitza l'arbre de la vida, l'eix del món, que també s'ha enlairat en moltes poblacions en la festa del primer de maig. Les fogueres hivernals constitueixen un ritual de renovació, per propiciar el pas de l'hivern a la primavera, i de purificació, cremant el mal, representat pel dimoni o per un ninot.

A la nostra tradició popular, i especialment a les festes, hi ha tot un seguit de diables que tenen més de representació de genis de la natura (domini del subsòl, creixement de la vegetació, regulació de la meteorologia...) que del dimoni cristià essencialment maligne (que provoca riuades, ventades, terratrèmols, incendis...). Sant Antoni és així el sant per excel·lència que representa el triomf del cristianisme sobre els antics déus pagans assimilats al dimoni.

La benedicció dels animals

L'antiga tradició de fer la benedicció dels animals consisteix a portar, de bon matí, la imatge del sant a la plaça, al costat de la foguera. Els animals eren conduïts fins aquest indret i els feien donar tres tombs al voltant de la imatge del sant. També havien de passar per davant de la foguera, per acabar fent una ofrena al sant. Els millors, per agraïment i exhibició, feien alçar la cavalcadura sobre les potes del darrere i li feien fer tres tombs; després, un cop beneïts tots, en feien tres més al voltant de l'església.

Aquesta cavalcada evolucionà en una cercavila pels carrers més importants. La gent, agafada de les mans, els acompanyava i formava llargues files que es bellugaven al so de l'orquestra.